

ผลการศึกษสถานภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำ

๑. ด้านกายภาพ

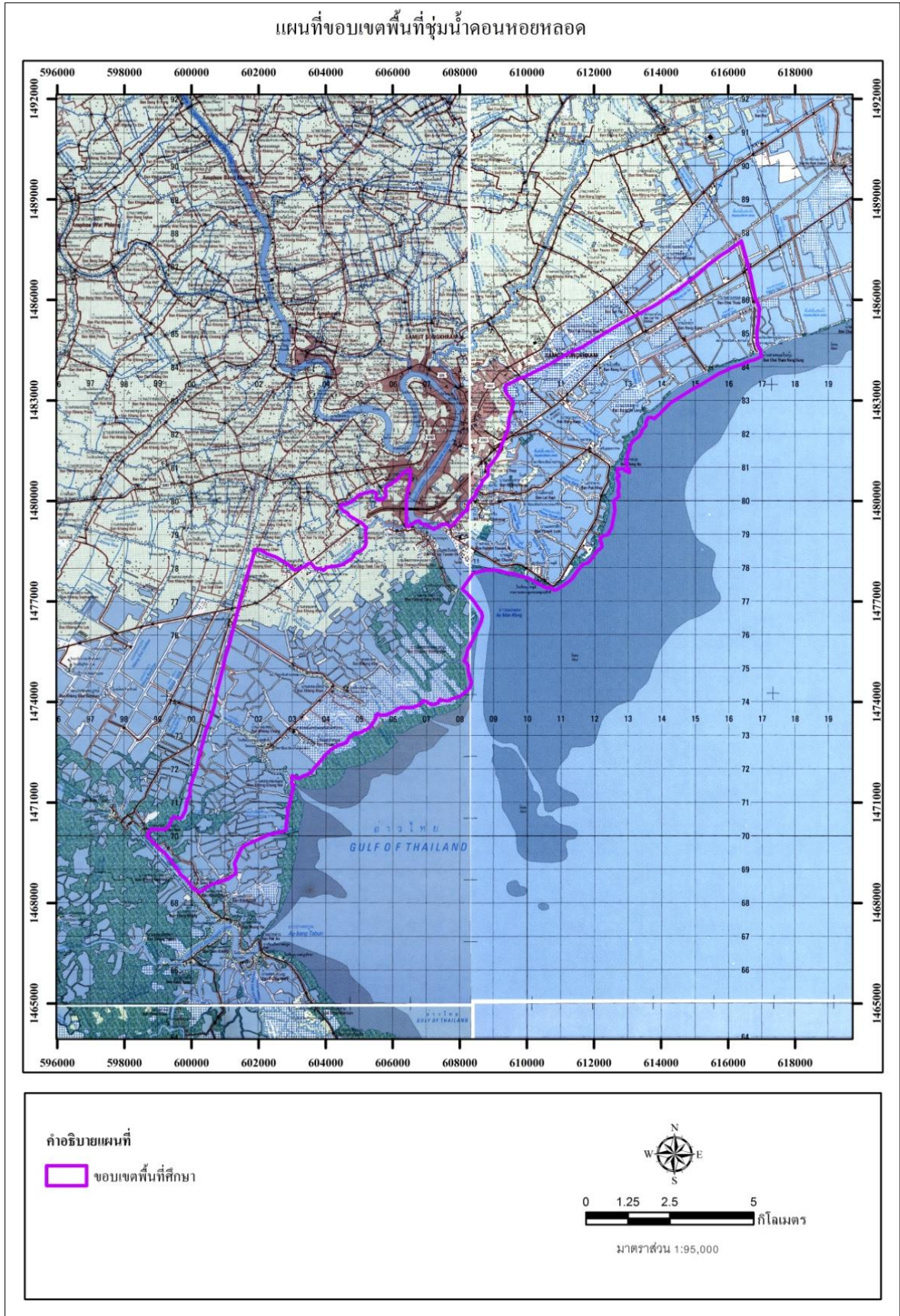
๑) ขอบเขตและขนาดพื้นที่

พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบางจะเกร็ง ตำบลแหลมใหญ่ ตำบลบางแก้ว และตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ครอบคลุมพื้นที่อ้างอิงตามทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติของประเทศไทย (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๒) มีพื้นที่ ๕๔๖,๘๗๕ ไร่ หรือ ๘๗,๕๐๐ เฮกตาร์ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นลำดับที่ ๑๐๙๙ ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๔ เมื่อศึกษาโดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ แล้วพบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดมีพื้นที่คำนวณได้ตามระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ มีพื้นที่รวมทั้งหมด ๕๗,๕๗๖ ไร่ มีพิกัดครอบคลุมพื้นที่ศึกษาที่พิกัดมุมซ้ายบนที่ ๕๙๖๐๐๐ E ๑๔๙๒๐๐๐ N และมุมขวาล่างที่ พิกัด ๖๑๘๐๐๐ E ๑๔๖๕๐๐๐ N **ดังรูปที่ ๑** (ทั้งนี้อยู่ในระหว่างการขอปรับแก้ไขขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดใหม่)

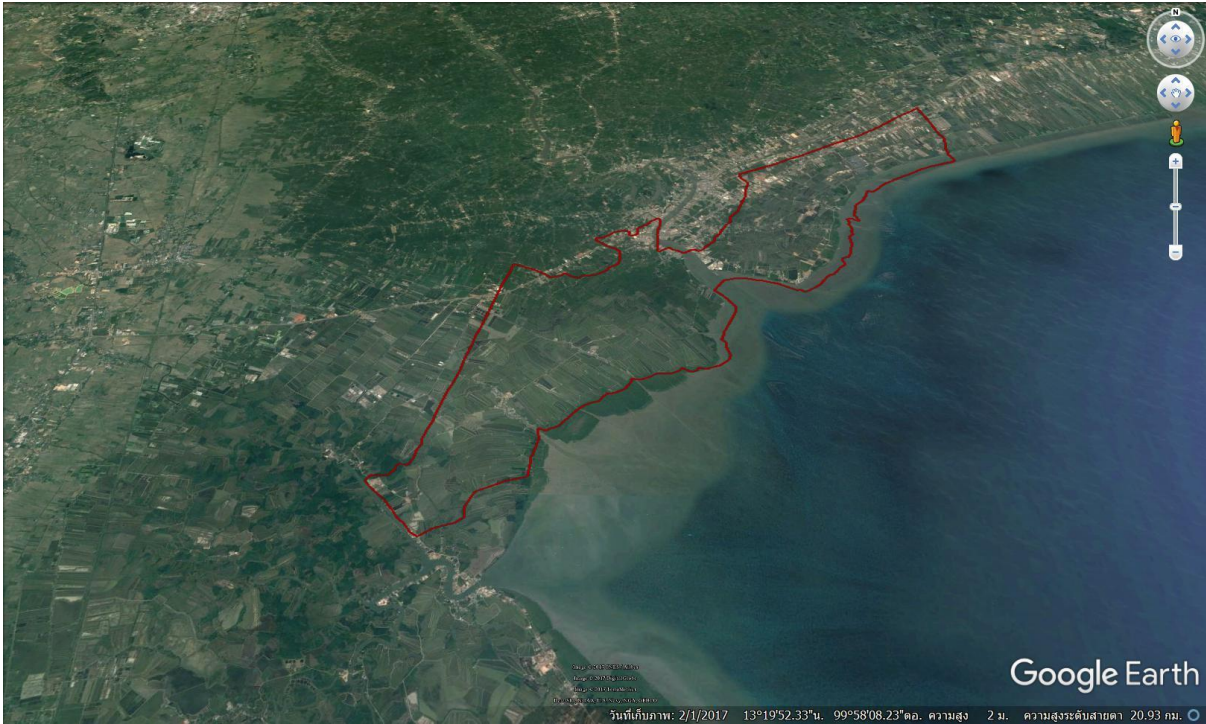
๒) ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่หายาก ลักษณะดินเกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำและตะกอนน้ำทะเลบริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง ทำให้แผ่นดินขยายออกไปในทะเล บริเวณพื้นที่ตั้งแต่แนวชายฝั่งทะเลลงไปในทะเลประมาณ ๘ กิโลเมตร มีลักษณะผิวพื้นที่ชายฝั่งทะเลราบเรียบ ประกอบด้วยตะกอนโคลนกระจายเต็มพื้นที่ เมื่อน้ำลงจะปรากฏหาดเลนสันดอนทราย กว้างประมาณ ๔ กิโลเมตร เนื้อดินเป็นดินโคลนค่อนข้างเหลว มีความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหาร บริเวณหาดเลนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของหอยหลอด (*Solen regularis*) ที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ สภาพพื้นที่ชายฝั่งหาดเลนปากแม่น้ำแม่กลองนี้มีร่องน้ำใหญ่ ๓ ร่อง เกิดเป็นสันดอนทั้งหมด ๕ แห่ง การขึ้นลงของน้ำทะเลเป็นแบบน้ำคู่ คือ น้ำขึ้นลงวันละ ๒ ครั้ง ในขณะที่น้ำขึ้นมีทิศทางการไหลไปทางทิศเหนือและในขณะที่น้ำลงมีทิศทางการไหลไปทางทิศใต้อิทธิพลของกระแสน้ำทำให้ทิศทางการไหลของกระแสน้ำผันแปรไปบ้างเล็กน้อย ดังแสดงใน **รูปที่ ๒**

ขอบเขตการศึกษาข้อมูลทางกายภาพได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาครอบคลุมระยะรัศมีตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และแนวทางการจัดทำและพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ โดยกำหนดเป็นพื้นที่ศึกษาโดยรอบในระยะ ๕ กิโลเมตร ดังแสดงใน **รูปที่ ๓**

รูปที่ ๑ ขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

รูปที่ ๒ ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

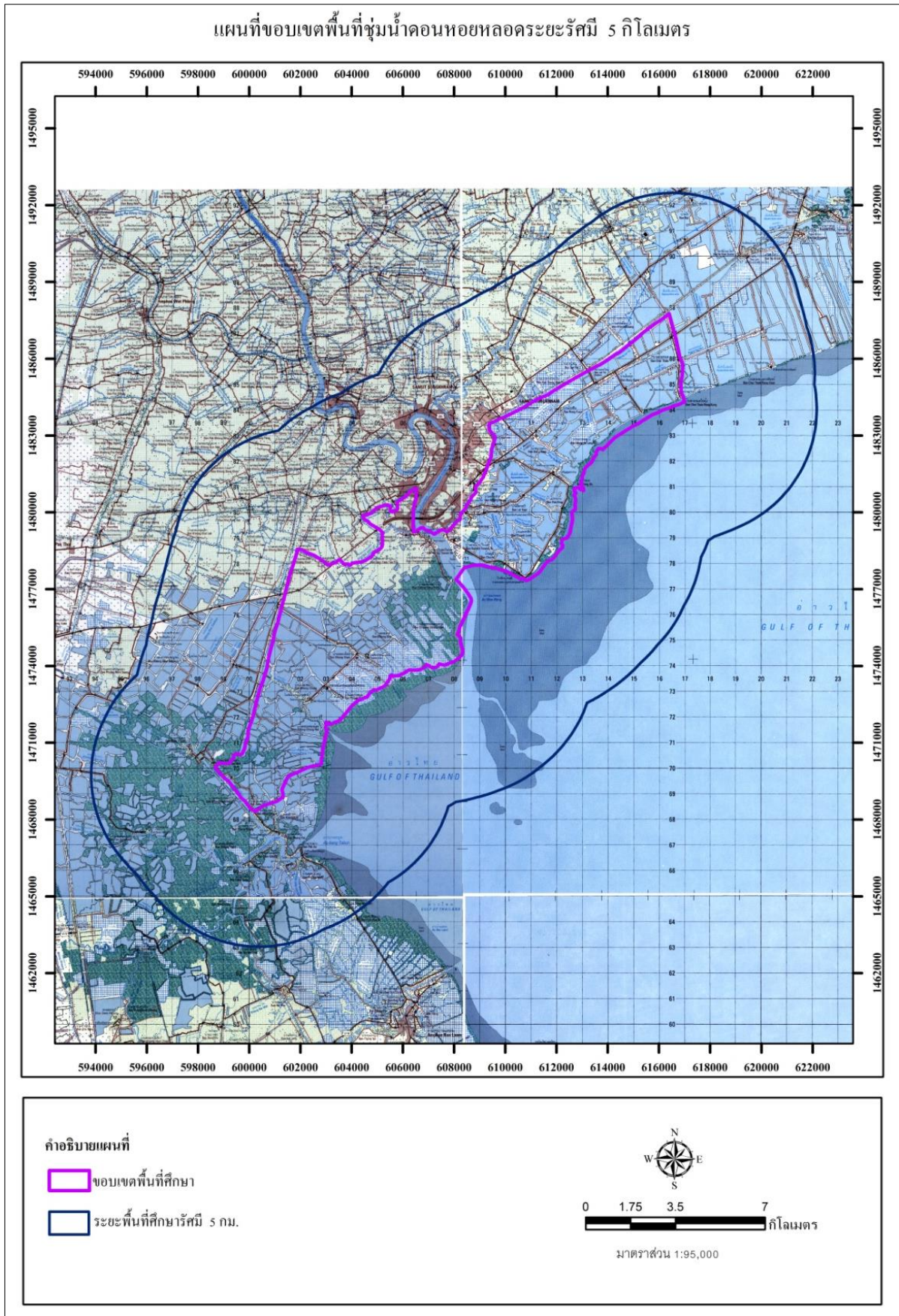
๓) ทรัพยากรดิน

จากข้อมูลกลุ่มชุดดินของกรมพัฒนาที่ดิน นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Quantum GIS โดยซ้อนทับกับขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำในเขตพื้นที่ศึกษาระยะ ๕ กิโลเมตร ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มชุดดินที่พบบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด มีจำนวน ๒ กลุ่มชุดดิน ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ ๘ และกลุ่มชุดดินที่ ๑๒ และพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (AQ) นาเกลือ (SALT) และแหล่งน้ำ (W) มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๑ และรูปที่ ๔ ดังนี้

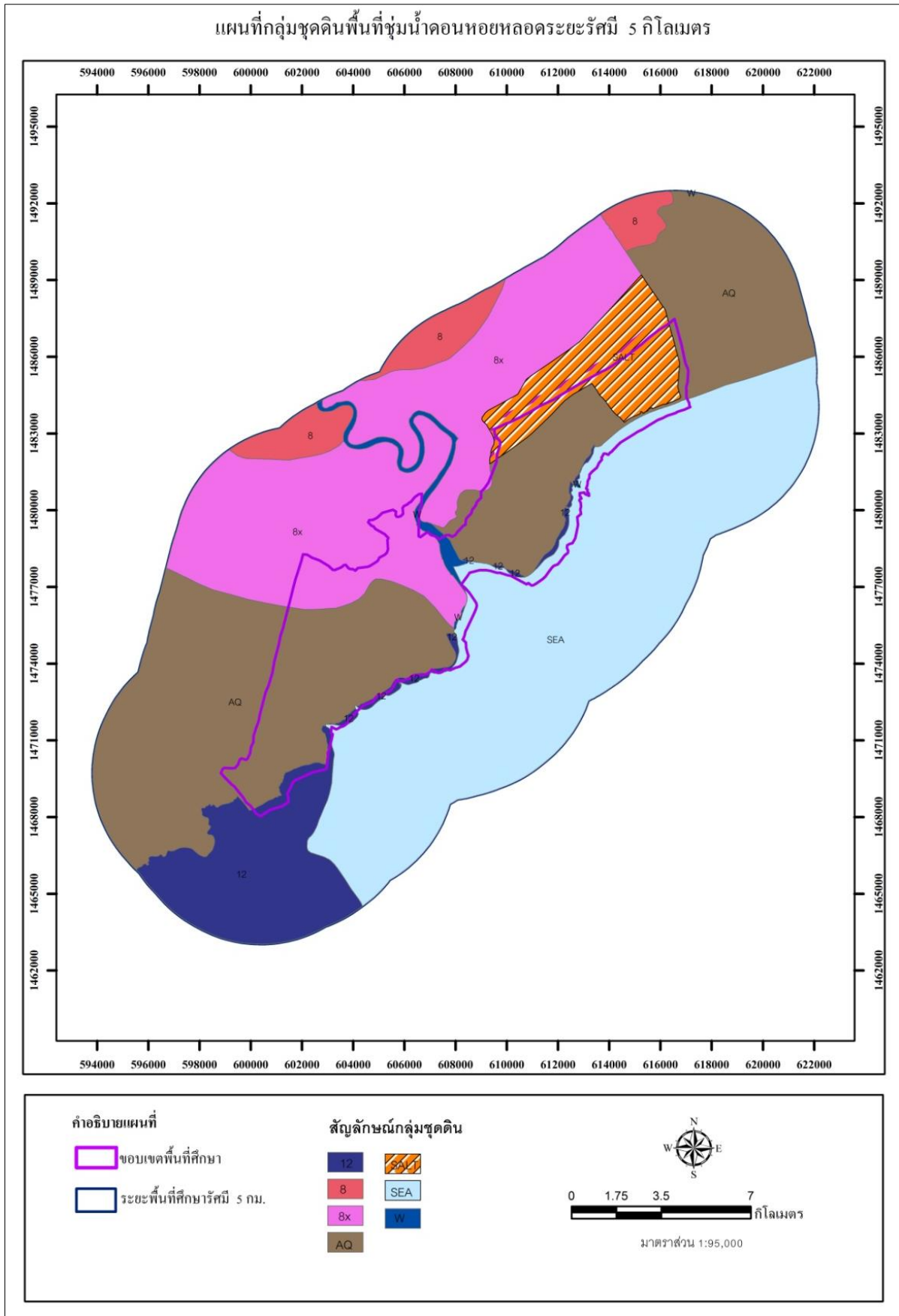
ตารางที่ ๑ กลุ่มชุดดินในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

กลุ่มชุดดิน	เนื้อที่ (ไร่)	สัดส่วนพื้นที่ (ร้อยละ)
๑๒	๒๒,๙๙๗	๗.๘๓
๘	๑๐,๓๖๑	๓.๕๓
๘x	๖๒,๕๕๙	๒๑.๓๑
AQ	๙๓,๒๔๔	๓๑.๗๖
SALT	๑๓,๖๘๙	๔.๖๖
SEA	๘๘,๒๘๗	๓๐.๐๗
W	๒,๔๘๖	๐.๘๕
รวม	๒๙๓,๖๒๓	๑๐๐.๐๐

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (๒๕๕๙)

รูปที่ ๓ พื้นที่ชุ่มน้ำคอนทอยตลอด ในรัศมี ๕ กิโลเมตร

รูปที่ ๔ กลุ่มชุดดินในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

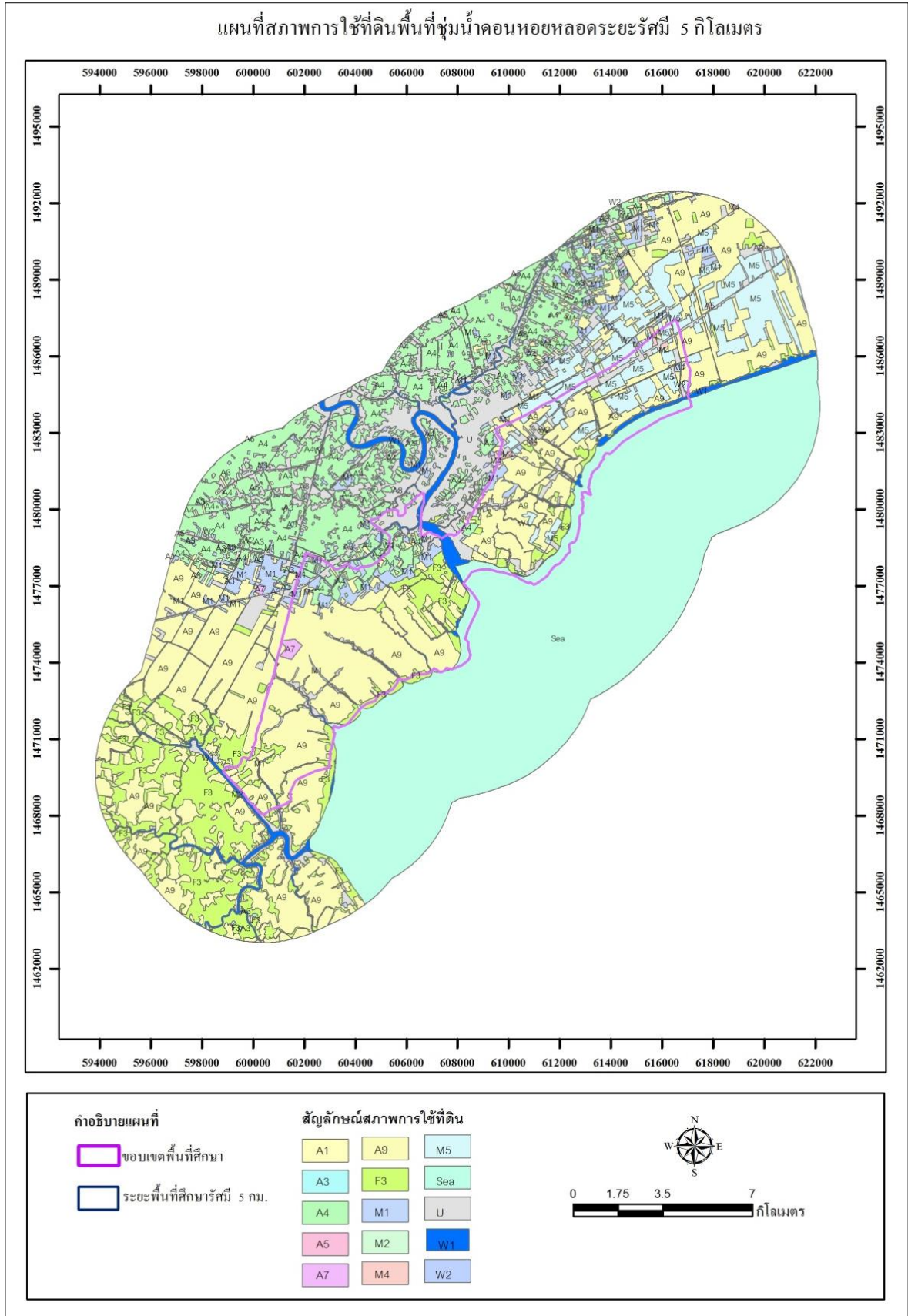
๔) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ในระยะรัศมี ๕ กิโลเมตรจากพื้นที่ศึกษา พบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ ๘๒,๓๖๙ ไร่ คิดเป็นสัดส่วน ๒๘.๐๕ ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ ไม้ยืนต้น โดยมีเนื้อที่ ๓๖,๗๓๖ ไร่ และชุมชนและสิ่งก่อสร้าง เนื้อที่ ๒๘,๓๓๙ ไร่ ตามลำดับ ที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าชายเลน นาเกลือ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง รายละเอียดแสดงในตารางที่ ๒ และรูปที่ ๕

ตารางที่ ๒ สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

สัญลักษณ์	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	สัดส่วนพื้นที่ (ร้อยละ)
A๑	นาข้าว	๙	๐.๐๐
A๓	ไม้ผล	๓๔๑	๐.๑๒
A๔	ไม้ยืนต้น	๓๖,๗๓๖	๑๒.๕๑
A๕	พืชผัก	๑๑๐	๐.๐๔
A๗	โรงเรียนเลี้ยงสัตว์	๓๖๘	๐.๑๓
A๙	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๘๒,๓๖๙	๒๘.๐๕
F๓	ป่าชายเลน	๒๓,๔๒๘	๗.๙๘
M๑	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	๙,๒๓๕	๓.๑๕
M๒	ที่ลุ่ม	๑๑	๐.๐๐
M๔	พื้นที่ถม	๒๔๔	๐.๐๘
M๕	นาเกลือ	๑๕,๖๓๖	๕.๓๓
Sea	ทะเล	๘๘,๒๘๗	๓๐.๐๗
U	ชุมชน และสิ่งก่อสร้าง	๒๘,๓๓๙	๙.๖๕
W๑	แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง	๘,๔๓๗	๒.๘๗
W๒	บ่อน้ำ สระน้ำ คลอง	๗๓	๐.๐๒
รวม		๒๙๓,๖๒๓	๑๐๐.๐๐

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (๒๕๕๙)

รูปที่ ๕ สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

๒. ด้านชีวภาพ

๑) ทรัพยากรป่าไม้

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด พบพรรณไม้รวม ๒๓๐ ชนิด จาก ๑๗๘ สกุล ๖๙ วงศ์ (ตารางภาคผนวกที่ ๒) เป็นพรรณไม้ที่นำเข้าไปปลูก ๒๑ ชนิด เช่น มะม่วง *Mangifera indica* L. สัตตบรรณ *Alstonia scholaris* (L.) R.Br. ชมพูพันธุ์ทิพย์ *Tabebuia rosea* (Bertol.) DC. หูกวาง *Terminalia catappa* L. ยางนา *Dipterocarpus alatus* Roxb. ex G.Don ตะเคียนทอง *Hopea odorata* Roxb. สัก *Tectona grandis* L.f. ราชพฤกษ์ *Cassia fistula* L. หางนกยูงฝรั่ง *Delonix regia* (Bojer ex Hook.) Raf. กระถินณรงค์ *Acacia auriculaeformis* A.Cunn. ex Benth. และประดู่บ้าน *Pterocarpus indica* Willd.

พบพืชหายากที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ระดับชาติ จำนวน ๑ ชนิด คือ จิกเล *Barringtonia asiatica* (L.) Kurz

พบพืชต่างถิ่นที่รุกรานรายการ ๑ จำนวน ๙ ชนิด ได้แก่ สาบเสือ *Chromolaena odorata* (L.) R.M.King & H.Rob. ขี้เหล็กย่าน *Mikania cordata* (Burm.f.) B.L.Rob. หญ้าหาง *Euphorbia heterophylla* L. แมงลักคา *Hyptis suaveolens* (L.) Poit. กระถิน *Leucaena leucocephala* (Lam.) de Wit ไมยราบต้น *Mimosa pigra* L. หญ้าคา *Imperata cylindrica* (L.) P.Beauv. หญ้าขจรจบ *Pennisetum polystachyon* (L.) Schult. และผักตบชวา *Eichhornia crassipes* (Mart.) Solms พบพืชต่างถิ่นที่รุกรานรายการ ๒ จำนวน ๒ ชนิด ผักขมหนาม *Amaranthus spinosus* L. และตะขบฝรั่ง *Muntingia calabura* L.

๒) ทรัพยากรสัตว์ป่า

พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด ปัจจุบันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของนกอพยพในภูมิภาคอาเซียน จึงเป็นพื้นที่เครือข่ายอนุรักษ์นกอพยพตามโครงการความร่วมมือพันธมิตรสำหรับการอนุรักษ์นกอพยพ และการใช้ประโยชน์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกอพยพอย่างยั่งยืน ในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก – ออสเตรเลีย โดยอยู่กลุ่มพื้นที่ชุ่มน้ำย่อยของพื้นที่ชุ่มน้ำอ่าวไทยตอนใน ซึ่งมีพื้นที่ชุ่มน้ำย่อยจำนวน ๖ แห่ง จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรสัตว์ป่า พบว่ามีสัตว์ป่าที่ได้รับการจัดสถานภาพตามการจัดของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Nabhitabhata & Chan-ard ๒๐๐๕) และ IUCN (๒๐๑๗) อย่างน้อย ๘ ชนิด ซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่มีสถานภาพด้านการอนุรักษ์ของสัตว์ป่าที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์การจัดสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ประกอบด้วยสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ๑ ชนิด และสัตว์จำพวกนก ๗ ชนิด ดังรายละเอียดในตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ ชนิดสัตว์ที่มีความสำคัญและอยู่ในเกณฑ์วินิจฉัยสำหรับกำหนดพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานภาพการอนุรักษ์*	
				ระดับโลก	ระดับประเทศ
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม					
๑.	ค้างคาวแม่ไก่ภาคกลาง	Lyle's Flying Fox	<i>Pteropus lylei</i>	VU	NT
สัตว์จำพวกนก					
๑.	นกกาน้ำใหญ่	Great Cormorant	<i>Phalacrocorax carbo</i>	LC	EN
๒.	นกกระสาแดง	Purple Heron	<i>Ardea purpurea</i>	LC	VU
๓.	นกอ้ายจ้ว	Oriental Darter	<i>Anhinga melanogaster</i>	NT	EN
๔.	นกทะเลขาเขียวลายจุด	Spotted Greenshank	<i>Tringa guttifer</i>	EN	EN
๕.	นกกาบบัว	Painted Stork	<i>Mycteria leucocephala</i>	NT	VU
๖.	นกกระสาแดง	Purple Heron	<i>Ardea purpurea</i>	LC	VU
๗.	นกชายเลนปากช้อน	Spoon-billed Sandpiper	<i>Eurynorhynchus pygmeus</i>	CR	CR

หมายเหตุ: สถานภาพระดับชาติ (Nabhitabhata & Chan-Ard ๒๐๐๕; Sanguansombat ๒๐๐๕)

สถานภาพระดับโลก (IUCN ๒๐๑๗)

CR = สถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

NT = สถานภาพใกล้ถูกคุกคาม

EN = สถานภาพใกล้สูญพันธุ์

LC = สถานภาพเป็นกังวลน้อยที่สุด

VU = สถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์

DD = สถานภาพข้อมูลไม่เพียงพอ

๓) ทรัพยากรปลา

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรปลาในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จำนวน ๔ จุดสำรวจ (ตารางที่ ๔ และรูปที่ ๖) พบปลาทั้งสิ้น ๙๙ ชนิด จาก ๓๙ วงศ์ (ตารางภาคผนวกที่ ๓) สถานภาพของปลาในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จากการตรวจสอบพบปลาที่ติดสถานภาพของ IUCN Redlist of Threatened Species (๒๐๐๖) และสถานภาพของ Thailand red data: Fishes (Vidthayanon, ๒๐๐๕) จำนวน ๒ ชนิด โดยเป็นชนิดที่ใกล้สูญพันธุ์ (EN-Endangered species) ได้แก่ ปลากระเบนราหู *Himantura chaophraya* Monkolprasit and Roberts, ๑๙๙๐ ชนิดที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU-Vulnerable species) ได้แก่ ปลาบู๊ใส่ *Neostethus bicornis* Regan, ๑๙๑๖

ตารางที่ ๔ ตำแหน่งพิกัดจุดเก็บตัวอย่างทรัพยากรปลาและสัตว์หน้าดิน

จุดสำรวจ	ตำแหน่งพิกัด (UTM)		
	เขต	E	N
๑	๔๗ P	๖๐๗๖๐๓	๑๔๗๙๓๔๓
๒	๔๗ P	๖๐๙๙๕๖	๑๔๗๗๙๓๒
๓	๔๗ P	๖๑๒๒๗๙	๑๔๗๙๑๐๓
๔	๔๗ P	๖๑๒๔๙๓	๑๔๘๑๑๕๑

นอกจากนี้พบปลาชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานแล้ว ๒ ชนิด คือ ปลาหมอเทศ *Oreochromis mossambicus* (Peters, ๑๘๕๒) และปลานิล *Oreochromis niloticus* (Linnaeus, ๑๗๕๘)

๔) ทรัพยากรสัตว์หน้าดิน

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรสัตว์หน้าดินในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จำนวน ๔ จุดสำรวจ (ตารางที่ ๔ และรูปที่ ๖) พบสัตว์หน้าดินทั้งสิ้น ๑๗ ชนิด จาก ๒ ไฟลัม ๔ ชั้น ๙ อันดับ ๑๒ วงศ์ (ตารางที่ ๕) มีปริมาณความชุกชุมของสัตว์หน้าดินเฉลี่ย ๕๐๐ ตัวต่อตารางเมตร ไฟลัม Arthropoda มีปริมาณความชุกชุมมากที่สุด รองลงมา คือ ไฟลัม Mollusca

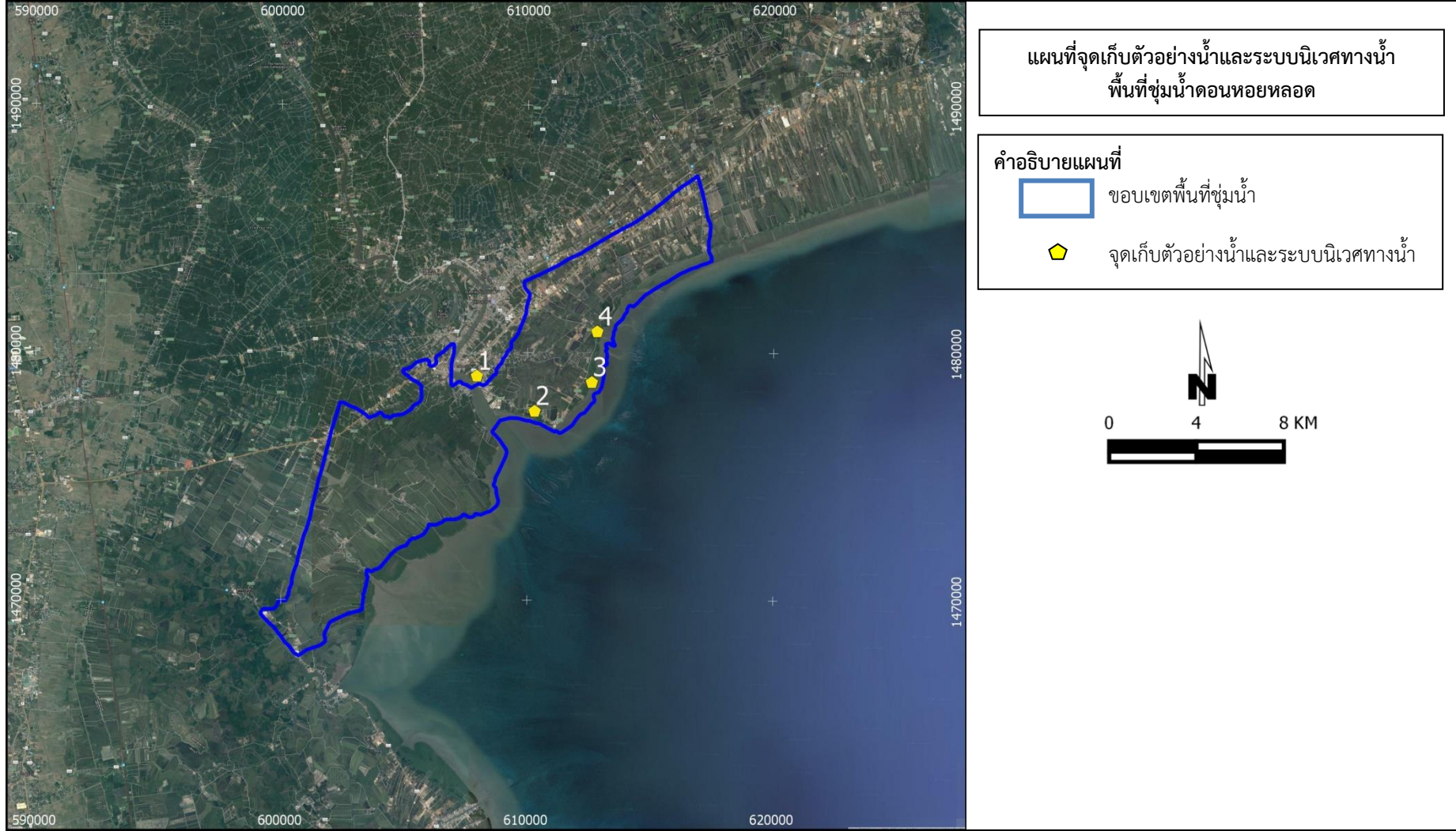
ตารางที่ ๕ ชนิดและปริมาณสัตว์หน้าดิน(ตัว/ตารางเมตร) บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

Phylum	Class	Order	Family	Scientific Name	St.๑	St.๒	St.๓	St.๔
Arthropoda	Hexanauplia	Sessilia	Balanidae	<i>balanus</i> sp.	๑๕		๑๔๘	
		Malacostraca	Decapoda	Grapsidae			๘๙	
	Ocypodidae		<i>Uca</i> sp.	๑๕				
	Palaemonidae					๔๔	๖๒๒	๑๗๘
	Penaeidae							๑๑๙
	Isopoda						๑๕	
Mollusca	Bivalvia	Arcida	Arcidae	<i>Anadara</i> sp.			๗๔	๑๕
		Mytiloidea	Mytilidae	<i>Limnoperna</i> sp.			๑๕	
			<i>Perna viridis</i>	๓๐	๓๐			
	Ostreoida	Ostreidae	<i>Crassostrea</i> sp.		๕๙	๘๙	๘๙	
	Unknown Bivalvia						๕๙	
	Gastropoda	Basommatophora	Lymnaeidae	<i>Lymnea</i> sp.	๑๕			
		Littorinimorpha	Littorinidae	<i>Littoraria</i> sp.		๕๙		
		Mesogastropoda	Assimineidae	<i>Assimineia</i> sp.	๕๙	๘๙		
Thiaridae	<i>Melanoides</i> sp.		๔๔					
Unknown Gastropoda						๓๐		
รวม					๑๗๘	๓๗๐	๑,๐๕๒	๔๐๑

๓. ด้านคุณภาพน้ำ

การดำเนินการศึกษาสถานคุณภาพน้ำทะเลของพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด ได้ทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูล จำนวน ๔ สถานี (รูปที่ ๖) การตรวจวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการทั้งในภาคสนามพร้อมทั้งเก็บตัวอย่างน้ำส่งวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ สำหรับผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำได้ผลดังแสดงในตารางที่ ๖ เนื่องจากสภาพพื้นที่บริเวณสถานีที่ศึกษาคุณภาพน้ำมีลักษณะล้อมรอบด้วยชุมชนที่อยู่อาศัย ดังนั้นคุณภาพน้ำที่ได้จึงนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล ประเภทที่ ๖ (สำหรับเขตชุมชน) ตามประกาศของตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๗ พ.ศ. ๒๕๔๙ ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

คุณภาพน้ำมีสภาพเป็นกรดอ่อน โดยมีค่า pH ระหว่าง ๖.๑-๖.๕ (ค่าเฉลี่ย ๖.๓±๐.๐๘) ซึ่งมีสภาพเป็นกรดสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดเล็กน้อย (ค่ามาตรฐานกำหนดให้มีค่า pH ระหว่าง ๗-๘.๕) สำหรับปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ (DO, mg/l) มีค่าค่อนข้างต่ำ โดยมีค่าระหว่าง ๓.๔-๔.๓ mg/l (ค่าเฉลี่ย ๓.๘±๐.๒ mg/l) ในสถานีที่ ๑ และ ๒ DO มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (ค่ามาตรฐานกำหนดให้มีค่า DO≥๔.๐ mg/l) ระดับความเค็มของน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำมีค่าอยู่ระหว่าง ๑๓.๙-๒๔.๔ ppt (ค่าเฉลี่ย ๒๐.๖±๒.๓๖ ppt) ปริมาณของแข็งแขวนลอยในน้ำ (suspended solid, mg/l) มีอยู่ค่อนข้างสูง โดยมีค่าระหว่าง ๔๙-๒๒๓ mg/l (ค่าเฉลี่ย ๑๔๒±๓๖ mg/l) เช่นเดียวกับปริมาณของแข็งละลายน้ำโดยรวม (Total Dissolved Solid, mg/l) เจือปนในน้ำสูงมาก โดยมีค่าระหว่าง ๒๑,๐๓๐-๓๖,๖๐๐ mg/l (ค่าเฉลี่ย ๓๐,๖๕๓±๓,๔๐๗ mg/l) ทำให้น้ำมีความขุ่นค่อนข้างสูง และมีความโปร่งแสงค่อนข้างต่ำ มีค่าระหว่าง ๐.๓๕-๐.๘ เมตร (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๓ ± ๐.๑ เมตร) สารเคมีปนเปื้อนในน้ำ (แอมโมเนีย-ไนโตรเจน, NH₃-N และฟอสเฟต, PO₄^{๓-} และไนเตรท, NO₃⁻) ในภาพรวมมีค่าเกินเกณฑ์มาตรฐานกำหนดเล็กน้อย สำหรับปริมาณแบคทีเรียที่ปนเปื้อนในน้ำนั้น ปริมาณโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (Total coliform bacteria) มีค่าสูง โดยมีค่าระหว่าง ๔๙๐-๓,๓๐๐ MPN/๑๐๐ ml (ค่าเฉลี่ย ๑,๙๗๐±๗๗๐ MPN/๑๐๐ ml) ในสถานีที่ ๑ และ ๓ มีค่าในระดับที่เกินเกณฑ์มาตรฐาน (ค่ามาตรฐานกำหนดให้มีค่า TCB≤๑,๐๐๐ MPN/๑๐๐ ml) ในขณะที่ปริมาณแบคทีเรียที่สามารถก่อโรค (Fecal coliform bacteria) ค่าระหว่าง ๔-๑๑๕ FCU/๑๐๐ ml (ค่าเฉลี่ย ๕๙.๘±๒๕.๔ FCU/๑๐๐ ml) ในสถานีที่ ๒ มีค่าเกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด (ค่ามาตรฐานกำหนดให้มีค่า FCB≤๑๐๐ CFU/๑๐๐ ml)

รูปที่ ๖ จุดสำรวจและเก็บตัวอย่างน้ำและระบบนิเวศทางน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

ตารางที่ ๖ คุณภาพน้ำบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม

สถานีที่	UTM	X	Y	pH	Temp. (°C)	DO (mg/l)	ความโปร่งใส (m)	ความเค็ม (ppt)	SS (mg/l)	TDS (mg/l)	การนำไฟฟ้า (ms/cm)	NH ₃ -N (mg/l)	PO ₄ ³⁻ (mg/l)	NO ₃ ⁻ (mg/l)	TCB (MPN/๑๐๐ml)	FCB (CFU/๑๐๐ml)
๑	๔๗P	๖๐๗๖๐๓	๑๔๗๙๓๔๓	๖.๔	๓๓.๑	๓.๖	๐.๘๐	๑๓.๙	๔๙	๒๑,๐๓๐	๒๖.๙	๐.๑๘	<๐.๑	๐.๑๕	๓,๓๐๐	๓๒
๒	๔๗P	๖๐๙๙๕๖	๑๔๗๗๙๓๒	๖.๕	๓๓.๕	๓.๔	๐.๕๕	๒๐.๕	๑๓๗	๓๐,๙๘๐	๓๘.๑	๐.๒๘	<๐.๑	<๐.๑	๗๙๐	๑๑๕
๓	๔๗P	๖๑๒๒๗๙	๑๔๗๙๑๐๓	๖.๑	๓๓.๑	๔.๓	๐.๓๕	๒๓.๔	๒๒๓	๓๔,๐๐๐	๔๒.๖	๐.๑๘	<๐.๑	<๐.๑	๓,๓๐๐	๘๘
๔	๔๗P	๖๑๒๔๙๓	๑๔๘๑๑๕๑	๖.๓	๓๒.๖	๔.๐	๐.๔๐	๒๔.๔	๑๖๐	๓๖,๖๐๐	๔๔.๖	๐.๓๗	<๐.๑	<๐.๑	๔๙๐	๔
	average			๖.๓	๓๓.๑	๓.๘	๐.๕๓	๒๐.๖	๑๔๒	๓๐,๖๕๓	๓๘.๑	๐.๓	๐.๑	๐.๑	๑๙๗๐	๕๙.๘
	maximum			๖.๕	๓๓.๕	๔.๓	๐.๘	๒๔.๔	๒๒๓	๓๖,๖๐๐	๔๔.๖	๐.๔	๐.๑	๐.๒	๓๓๐๐	๑๑๕
	minimum			๖.๑	๓๒.๖	๓.๔	๐.๓๕	๑๓.๙	๔๙	๒๑,๐๓๐	๒๖.๙	๐.๒	๐.๑	๐.๑	๔๙๐	๔
	SE			๐.๐๘	๐.๑๘	๐.๒	๐.๑	๒.๓๖	๓๖	๓,๔๐๗	๓.๙๕	๐.๐๕	๐	๐.๐๑	๗๗๐	๒๕.๔
มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล ประเภทที่ ๖ (สำหรับเขตชุมชน)				๗-๘.๕	เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นไม่เกิน ๒ °C จากสภาพธรรมชาติ	≥๔.๐	ลดลงจากสภาพธรรมชาติไม่เกิน ๑๐ % จากค่าความโปร่งใสต่ำสุด	มีค่าเปลี่ยนแปลงไม่เกิน ๑๐ % ของค่าความเค็มต่ำสุด	มีค่าเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นไม่เกินผลรวมของค่าเฉลี่ยตลอดทั้งปี	-	-	≤๐.๐๗	≤๐.๐๔๕	≤๐.๐๖	≤๑,๐๐๐	≤๑๐๐

๔. ด้านเศรษฐกิจและสังคม

๑) สถานภาพโดยรวมของพื้นที่

พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณปากแม่น้ำแม่กลองและชายฝั่งทะเล ครอบคลุมพื้นที่ในตำบลบางแก้ว ตำบลบางจะเกร็ง อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม สภาพพื้นที่เป็นดอนเลนใหญ่น้อย ประมาณ ๕ ดอน เนื้อที่รวม ๒๒,๐๐๐ ไร่ ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำและตะกอนน้ำทะเลบริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง ทำให้แผ่นดินขยายออกไปในทะเล บริเวณพื้นที่ตั้งแต่แนวชายฝั่งทะเลลงไปในทะเล ประมาณ ๘ กิโลเมตร มีลักษณะผิวพื้นที่ชายฝั่งราบเรียบ ประกอบด้วย ตะกอนโคลนกระจายเต็มพื้นที่ เมื่อน้ำลงจะปรากฏสันดอนทราย กว้างประมาณ ๔ กิโลเมตร เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหาร พื้นที่ของดอนหอยหลอดมีลักษณะเป็นดินปนทราย ชาวบ้านเรียกว่า "ทรายขี้เป็ด" ซึ่งอาจนำไปใช้ถมที่ได้ แต่ใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างไม่ได้ ดอนหอยหลอดจะอยู่หนาแน่นบริเวณที่มีทรายประมาณ ๖๐ เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป ความหนาแน่นของดอนหอยหลอดขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละปีที่เปลี่ยนแปลง

ในการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด ได้กำหนดพื้นที่ครอบคลุม ๔ ตำบล ได้แก่ ตำบลบางจะเกร็ง ตำบลแหลมใหญ่ ตำบลบางแก้ว และตำบลคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ดังนี้

- ตำบลบางจะเกร็ง ครอบคลุมพื้นที่ บ้านรามัญตะวันตก บ้านรามัญตะวันออก บ้านบางจะเกร็ง บ้านคลองกลาง และบ้านคู่มือ
- ตำบลบางแก้ว ครอบคลุมพื้นที่ บ้านบางป่อ บ้านโรงกุ้ง บ้านปากมาบ บ้านชายทะเล และบ้านบางป่อล่าง
- ตำบลแหลมใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ บ้านมอปลัด บ้านคลองสองร่อง และบ้านจัดสรรคลองด่าน
- ตำบลคลองโคน ครอบคลุมพื้นที่ บ้านคลองคต (หมู่ ๒ และหมู่ ๓) บ้านคลองโคน และบ้านแพรก

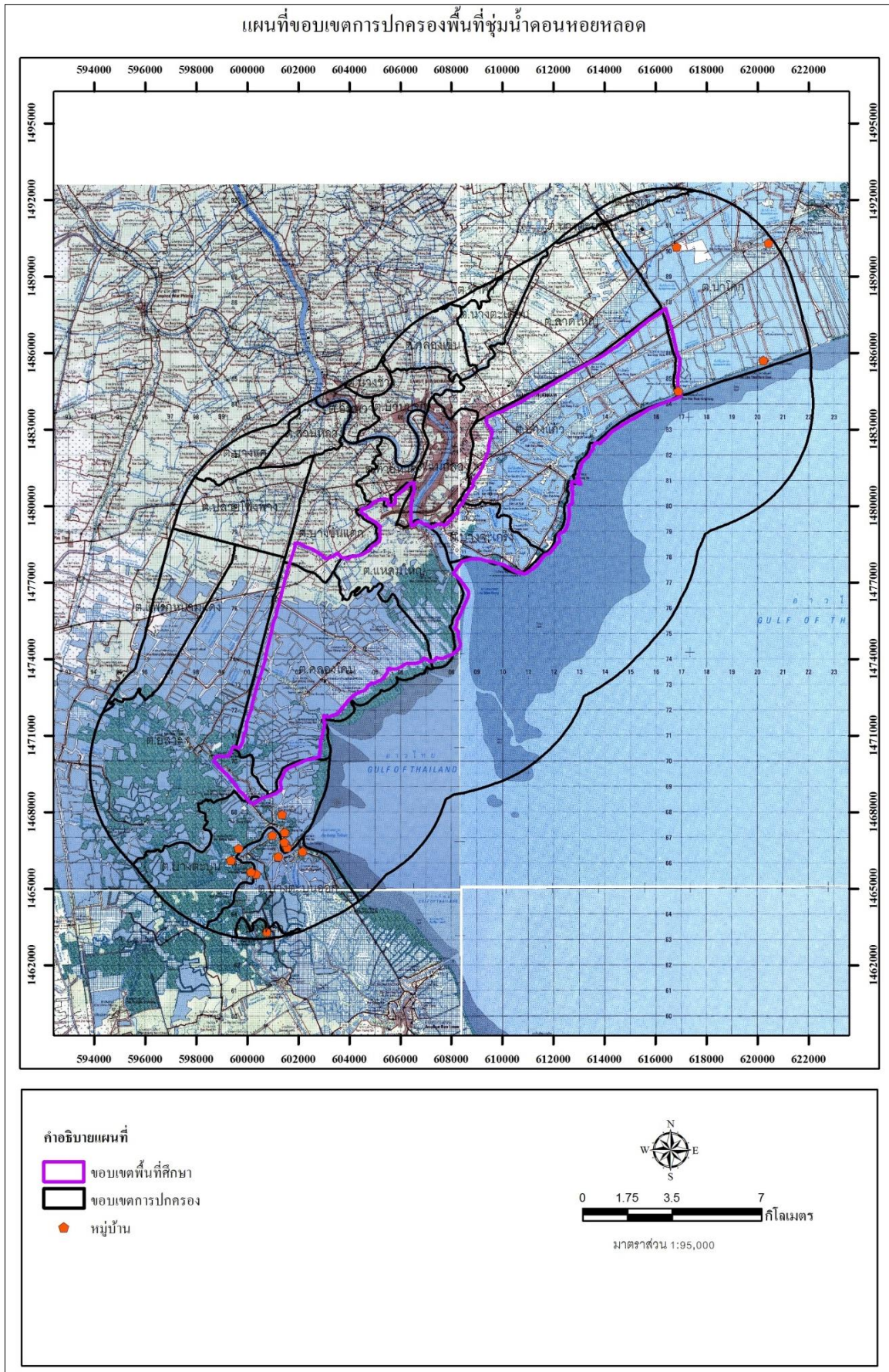
๒) สถานภาพทางสังคม

(๑) ประวัติความเป็นมา

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นที่รู้จักในนาม “เมืองแม่กลอง” มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลมาจากจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และสมุทรสงคราม ไหลลงทะเลอ่าวไทยที่บริเวณดอนหอยหลอด สมุทรสงครามจึงเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตรทำสวนผักและผลไม้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ตามประวัติศาสตร์จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบ้านเกิดของบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงมีคุณูปการต่อแผ่นดิน อาทิ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) ฝาแฝดอิน-จัน ครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นเมืองที่ประดิษฐานหลวงพ่อบ้านแหลมอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของผู้คนในและนอกพื้นที่และเป็นแหล่งจับปลาที่มีชื่อเสียง มีลักษณะเด่นของวิถีชีวิตชุมชนที่ค้าขายบริเวณริมทางรถไฟเป็นต้นกำเนิดตลาดรถหุบสายรถไฟวงเวียนใหญ่แม่กลอง มีวิถีชีวิตตลาดน้ำอัมพวาที่มีผู้มาท่องเที่ยวจำนวนมาก จนรวมไปถึงดอนหอยหลอดที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศ กล่าวได้ว่า สมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์

สำหรับชุมชนรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด มีการตั้งถิ่นฐานอยู่กันเป็นกลุ่มกระจายตัวตามเส้นทางถนนสายหลักและชุมชนริมคลองสายน้ำต่างๆ มีประวัติความเป็นมาหรือเรื่องเล่าที่ดังนี้

รูปที่ ๗ ขอบเขตการปกครองและหมู่บ้านโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

ตำบล	ความเป็นมา
บางจะเกร็ง	ตำบลบางจะเกร็ง ราษฎรส่วนใหญ่ของตำบลบางจะเกร็งสืบเชื้อสายมาจากชาวมอญ ที่ลี้ภัยสงครามมาจากเมืองหงสาวดี เข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบล เริ่มแรกมีเพียง ๑๐ ครอบครัว มีฐานะยากจน ต้องตัดไม้แสมขาวแสมดำมาปลูกบ้าน ชาวมอญจะแต่งงานกับชาวมอญด้วยกันเท่านั้น โดยยึดอาชีพประมง ปัจจุบันนี้ชาวมอญจะมีลักษณะใกล้เคียงกับคนไทย เนื่องจากความผสมผสานทางวัฒนธรรม คนมอญทุกเพศทุกวัยจะแต่งกายแบบคนไทยทั่วไป สำหรับเด็กชาวมอญแต่เดิมไว้ผมจุก เวลานี้ยังพอมืออยู่บ้าง ส่วนภาษาพูด มีคนที่พูดภาษารามัญได้มีอยู่น้อยมาก และไม่มีคนที่สามารถเขียนหรืออ่านภาษารามัญได้เลย วรรณกรรมที่ยังคงหลงเหลืออยู่ก็มี ตำรายาและหนังสือสวดมนต์และบทเทศน์ ที่วัดศรัทธาธรรมยังมีการสวดอภิธรรมแบบมอญอยู่ จุดที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คือบริเวณที่ตั้งมัสยิดยังมีอาคารตั้งเสาหงษ์ เพราะถือว่าหงษ์เป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญ ส่วนด้านการศึกษานิยมส่งเด็กหญิงชายให้เรียนสูงๆ ผิดกับชาวมอญดั้งเดิมที่นิยมส่งเฉพาะเด็กชาย
แหลมใหญ่	ตำบลแหลมใหญ่ เดิมชื่อ "ตำบลขุนซัย" ชาวบ้านเชื่อกันว่าในสมัยก่อนบริเวณตำบลแหลมใหญ่เป็นทะเล เนื่องจากได้มีการพบเปลือกหอยและปะการังอยู่ใต้พื้นดินมากมาย แต่ต่อมาบริเวณนี้ได้ยื่นออกไปเป็นแหลมขนาดใหญ่ในทะเล จึงเรียกกันต่อมาว่า "ตำบลแหลมใหญ่"

(๒) ประชากร

จากสถิติข้อมูลประชากร ปี ๒๕๕๙ พบว่ามีประชากรรวมทั้งสิ้น ๒๕,๙๔๑ คน จำแนกเป็นชาย ๑๒,๗๘๖ คน และหญิง ๑๓,๑๕๕ คน มีจำนวนครัวเรือน ๑๐,๑๓๙ ครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วนประชากรร้อยละ ๓๓.๕๒ ของประชากรอำเภอเมือง และร้อยละ ๑๓.๓๕ ของประชากรจังหวัด

เมื่อพิจารณาประชากรตามสัดส่วนรายตำบล ประชากรอยู่ในตำบลบางแก้วมากที่สุด ร้อยละ ๓๕.๓๙ รองลงมา คือ ตำบลแหลมใหญ่ ร้อยละ ๓๐.๓๘ ตำบลบางจะเกร็ง ร้อยละ ๑๗.๔๕ และตำบลคลองโคนร้อยละ ๑๖.๗๘ ตามลำดับ (ตารางที่ ๗) ในแต่ละตำบลมีประชากรย้ายเข้ามามากกว่าย้ายออกซึ่งมีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นภายในพื้นที่เพื่อการประกอบอาชีพและมีครอบครัว จากข้อมูลสถิติประชากร ปี ๒๕๕๙ พบว่าไม่มีประชากรเพิ่มตามธรรมชาติ จากการเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๙) พบว่ามีเพียงตำบลบางแก้วที่มีอัตราการเพิ่มประชากรมากกว่าร้อยละ ๑ สำหรับตำบลบางจะเกร็ง แหลมใหญ่ และคลองโคน อัตราการเพิ่มประชากรต่ำกว่าร้อยละ ๑ โดยเป็นการเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่นเข้ามาทำมาหากินในพื้นที่ นอกจากนี้พบว่าประชากรวัยแรงงาน (อายุ ๑๖-๖๐ ปี) ทุกตำบลมีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๐ - ๗๕ จึงกล่าวได้ว่า ประชากรวัยเด็กและวัยชรามีการพึ่งพิงประชากรวัยทำงานในสัดส่วนสูง

ตารางที่ ๗ จำนวนประชากรจำแนกรายตำบล ของพื้นที่ดอนหอยหลอด ปี ๒๕๕๙

ตำบล	ประชากร ปี ๒๕๕๙							ครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	เกิด	ตาย	ย้ายเข้า	ย้ายออก	
บางจะเกร็ง	๒,๒๖๙	๒,๒๖๐	๔,๕๒๙	-	๑๖	๑๓๔	๑๒๔	๑,๗๘๒
บางแก้ว	๔,๔๕๖	๔,๗๒๙	๙,๑๘๕	-	๒๐	๔๑๗	๓๒๕	๔,๓๔๙
แหลมใหญ่	๓,๙๐๖	๓,๙๗๙	๗,๘๘๕	-	๑๙	๒๘๔	๒๓๗	๒,๘๗๕
คลองโคน	๒,๑๔๗	๒,๒๐๘	๔,๓๕๕	-	๑๒	๑๕๑	๙๗	๑,๓๕๖
รวม	๑๒,๗๗๘	๑๓,๑๗๖	๒๕,๙๕๔	-	๖๗	๙๘๖	๗๘๓	๑๐,๓๖๒
คิดเป็นสัดส่วนของประชากรอำเภอเมือง			๓๓.๕๒					
คิดเป็นสัดส่วนของประชากรจังหวัด			๑๓.๓๕					

ที่มา: ข้อมูลประชากรปี ๒๕๕๙ สืบค้นจาก www.dopa.go.th

ตารางที่ ๘ อัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยและอัตราการย้ายถิ่นสุทธิเฉลี่ย ช่วงปี ๒๕๕๔-๒๕๕๙

พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด		อัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ย	อัตราการย้ายถิ่นสุทธิเฉลี่ย
อำเภอ	ตำบล		
เมือง	บางจะเกร็ง	๐.๐๖	๐.๕๕
	บางแก้ว	๑.๗๘	๒.๑๙
	แหลมใหญ่	๐.๑๑	๐.๕๕
	คลองโคน	๐.๑๖	๑.๖๖

ที่มา: คำนวณจากการข้อมูลประชากรปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๙ สืบค้นข้อมูลจาก www.dopa.go.th

จากการรวบรวมข้อมูลได้พิจารณาจำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด รวมทั้งสิ้น ๑๗ หมู่บ้าน โดยประชากรมีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ตำบลบางจะเกร็ง ร้อยละ ๓๖.๐๘ ตำบลบางแก้ว ร้อยละ ๒๙.๐๕ ตำบลคลองโคน ร้อยละ ๑๘.๑๐ และตำบลแหลมใหญ่ ร้อยละ ๑๖.๗๗ ตามลำดับ มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๙,๘๙๓ คน เป็นชาย ๔,๘๖๔ คน และหญิง ๕,๐๒๙ คน และมีจำนวนครัวเรือน ๓,๑๕๗ ครัวเรือน จำแนกรายละเอียดตามหมู่บ้านดังนี้

ตารางที่ ๙ จำนวนประชากรและครัวเรือนที่เกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ตำบล	อำเภอ	รวม	ชาย	หญิง	ครัวเรือน	สัดส่วนประชากร
๑	บ้านรามัญตะวันตก	บางจะเกร็ง	เมือง	๔๙๕	๒๕๙	๒๓๖	๑๙๒	
๒	บ้านบางจะเกร็ง			๑๔๐๙	๖๗๔	๗๓๕	๔๒๒	
๓	บ้านคลองกลาง			๒๘๑	๑๔๑	๑๔๐	๙๒	
๔	บ้านคูสี			๕๘๒	๒๗๖	๓๐๖	๒๑๙	
๕	บ้านรามัญตะวันออก			๘๐๒	๓๙๔	๔๐๘	๒๓๗	๓๖.๐๘
๕	บ้านบางบ่อ	บางแก้ว	เมือง	๗๓๙	๓๖๐	๓๗๙	๑๙๖	
๖	บ้านโรงกึ่ง			๙๖๔	๔๗๔	๔๙๐	๒๗๒	
๘	บ้านปากมาบ			๖๕๗	๓๑๓	๓๔๔	๓๐๘	
๙	บ้านชายทะเล			๒๓๖	๑๑๕	๑๒๑	๖๒	
๑๐	บ้านบางบ่อล่าง			๒๗๘	๑๓๔	๑๔๔	๘๓	๒๙.๐๕
๓	บ้านมอปลัด	แหลมใหญ่	เมือง	๖๒๘	๓๐๘	๓๒๐	๒๐๕	
๗	บ้านคลองสองร่อง			๓๐๒	๑๖๖	๑๓๖	๑๒๘	
๘	บ้านจัดสรรคลองด่าน			๗๒๙	๓๗๗	๓๕๒	๑๙๒	๑๖.๗๗
๑	บ้านคลองคต	คลองโคน	เมือง	๓๒๕	๑๖๓	๑๖๒	๑๒๐	
๒	บ้านคลองโคน			๖๕๕	๓๑๕	๓๔๐	๑๖๒	
๓	บ้านคลองโคน			๓๓๗	๑๗๑	๑๖๖	๑๓๓	
๔	บ้านแพรกทะเล			๔๗๔	๒๒๔	๒๕๐	๑๓๔	๑๘.๑๐
รวม				๙,๘๙๓	๔,๘๖๔	๕,๐๒๙	๓,๑๕๗	๑๐๐.๐๐

ที่มา: ข้อมูลประชากร จากข้อมูลพื้นฐาน จปฐ. ปี ๒๕๕๙, www.dopa.go.th

๓) สถานภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการประมง ภาคอุตสาหกรรมนั้นส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตน้ำตาล อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สถานะเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดสมุทรสงครามขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย และการประมงเป็นสาขาการผลิตในภาคเกษตรที่ทำรายได้สูงสุดของจังหวัด รองลงมา คือ กสิกรรม และการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย

สำหรับสภาพพื้นที่โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดเป็นชุมชนเมืองและเป็นแหล่งพาณิชย์ โดยเฉพาะร้านอาหารทะเลและอาหารทะเลแปรรูป เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีการทำประมงจำนวนมาก ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดมาโดยตลอด นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นแหล่งรายได้อีกสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม

(๑) การประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจชุมชนบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด มีการประกอบอาชีพแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมทางกายภาพและการใช้ประโยชน์พื้นที่ จำแนกได้ดังนี้

ตำบล	การใช้ประโยชน์พื้นที่	การประกอบอาชีพ
บางจะเกร็ง	พื้นที่ตำบลบางจะเกร็ง ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลองไปจนถึงปากแม่น้ำ ห่างจากที่ทำการอำเภอเมืองสมุทรสงครามประมาณ ๔ กม. ภูมิประเทศ เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล มีป่าชายเลน สภาพดินมีความเค็มจัดถึงปานกลาง บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นดินโคลนปากแม่น้ำ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เล็ก	<u>อาชีพหลัก</u> ประมง <u>อาชีพเสริม</u> รับจ้างทั่วไป ค้าขาย
แหลมใหญ่	เป็นพื้นที่ที่ยื่นออกไปเป็นแหลมขนาดใหญ่ในทะเล	<u>อาชีพหลัก</u> ทำสวน <u>อาชีพเสริม</u> เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำมะพร้าว
บางแก้ว	เป็นพื้นที่ติดเขตเทศบาลเมือง สภาพเป็นชุมชนเมืองมากกว่าชนบท ในหลายหมู่บ้าน เป็นที่ราบลุ่มติดชายฝั่งอ่าวไทย น้ำทะเลท่วมถึง ดินเป็นดินเค็ม	<u>อาชีพหลัก</u> ทำนาเกลือ ประมงชายฝั่ง เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ <u>อาชีพเสริม</u> รับจ้าง ค้าขาย
คลองโคน	มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล มีป่าแสมและโกงกาง บริเวณที่อยู่ติดชายทะเลจะเป็นพื้นที่น้ำเค็ม และน้ำกร่อยบางส่วน	<u>อาชีพหลัก</u> ทำประมง <u>อาชีพเสริม</u> รับจ้าง

จากข้อมูลประชากรจำแนกตามอาชีพ ปี ๒๕๕๙ พบว่า ประชากร ๑๗ หมู่บ้านที่อาศัยอยู่ติดพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จำแนกเป็นผู้ที่มีอาชีพ คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๙๙ กำลังศึกษา ๒๐.๒๑ และไม่มีอาชีพ ๖.๘๐ ประชากรที่มีอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ ๔๒.๐๒ รองลงมา คือ ทำประมงชายฝั่งทะเล ร้อยละ ๑๓.๖๘ และค้าขาย ร้อยละ ๘.๗๘ ที่เหลือประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ ๑๐

ตารางที่ ๑๐ จำนวนและสัดส่วนประชากรในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	สัดส่วนอาชีพ (ร้อยละ)
ผู้มีอาชีพ	
เกษตรกรรม - ทำนา	๐.๖๙
เกษตรกรรม - ทำสวน	๐.๖๕
เกษตรกรรม - ประมง	๑๓.๖๘
เกษตรกรรม - ปศุสัตว์	๐.๐๑
รับราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ	๑.๑๐
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๐.๑๔
พนักงานบริษัท	๒.๑๖
รับจ้างทั่วไป	๔๒.๐๒
ค้าขาย	๘.๗๘
ธุรกิจส่วนตัว	๒.๐๐
อาชีพอื่น (นอกเหนือที่กล่าวแล้ว)	๑.๗๗
กำลังศึกษา	๒๐.๒๑
ไม่มีอาชีพ	
	๖.๘๐
รวม	๑๐๐.๐๐

ที่มา: ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๙ ,กระทรวงมหาดไทย

สำหรับการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดเพื่อการประกอบอาชีพนั้น พบว่าวิถีชีวิตของประชาชนทั้ง ๔ ตำบล มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดร่วมกัน โดยมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำทั้งหมด ทั้งการประกอบอาชีพหลักทำประมงชายฝั่งขนาดเล็ก/จับสัตว์น้ำ ร้อยละ ๔๑.๐๔ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ร้อยละ ๓๒.๕๒ และประมงชายฝั่งขนาดใหญ่ ร้อยละ ๔.๖๕ ตามลำดับ จำแนกได้ดังนี้

(๑) ตำบลบางจะเกร็ง มีอาชีพหลัก คือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (เลี้ยงหอยแครง/หอยแมลงภู่) จับหอยหลอด/ หอยมือ ประมงชายฝั่งขนาดเล็ก (อวนลอย) อาชีพเสริม คือ การเก็บใบจากขาย สัดส่วนครัวเรือนมากกว่าร้อยละ ๗๖ มีรายได้จากการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดโดยการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ (การเพาะเลี้ยงในพื้นที่ ๕ ไร่ มีรายได้ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท/ครั้ง สามารถเพาะเลี้ยงได้ปีละ ๒ ครั้ง) สำหรับรายได้จากการเก็บหอยหลอดถือเป็นรายได้หลักของชาวบ้านบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด รายได้คิดเป็นมูลค่าประมาณ ๑๐-๒๐ ล้านบาท/ปี

(๒) ตำบลบางแก้ว มีอาชีพหลัก คือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (เลี้ยงหอยแครง/หอยแมลงภู่/หอยปากเปิด) ร้อยละ ๕๐ ประมงชายฝั่งขนาดเล็กและจับสัตว์น้ำ (อวนตีดตาและกางเคย) ร้อยละ ๕๐ มีอาชีพเสริม คือ การเก็บใบจากขาย

(๓) ตำบลแหลมใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ ประมงพื้นชายฝั่งขนาดเล็ก (อวนกุ้ง อวนปู อวนปลา) คิดเป็นร้อยละ ๘๐ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (หอยแครง/หอยแมลงภู่/หอยตลับ) อีกร้อยละ ๒๐ อาชีพเสริม คือ การแกะแมลงภู่ขาย มีรายได้เฉลี่ยวันละ ๑,๑๐๐ บาท/คน สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้จากการเพาะเลี้ยงหอยแครง โดยสามารถเพาะเลี้ยงได้ผลผลิต ๕ ตัน/ไร่ ราคาตันละประมาณ ๔๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท สามารถเพาะเลี้ยงและได้ผลผลิต ๓ ครั้ง/ปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ ๖๗๕,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน/ปี

(๔) ตำบลคลองโคน มีอาชีพหลัก คือ ประมงชายฝั่งขนาดเล็ก การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และเก็บหอยแครงที่ดอนหอยหลอด (ร้อยละ ๕๐) พื้นที่ในตำบลคลองโคนชาวบ้านทำการเพาะเลี้ยงหอยแครง กุ้ง และ

ปลาในบ่อดินตามธรรมชาติ และประมงชายฝั่ง จับหอยแครง รอคอย รายได้ส่วนใหญ่จากการทำประมงชายฝั่ง มีรายได้เฉลี่ย ๑๕,๐๐๐ บาท/เดือน

กล่าวโดยสรุป ครั้วเรือนบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดทุกครั้วเรือนมีรายได้จากการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จากการจับสัตว์น้ำ (หอยหลอด หอยแครง หอยแมลงภู่) ทำประมงพื้นบ้านชายฝั่ง (อวนติดตา รอคอย) และการเพาะเลี้ยงกุ้ง หอย ปู ปลา ทั้งการเลี้ยงแบบพัฒนาและเลี้ยงโดยธรรมชาติ

รายได้ของครั้วเรือนทั้งหมดมาจากการทำมาหากินบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเฉพาะการจับสัตว์น้ำ ทำประมงพื้นบ้านบริเวณชายฝั่ง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปัจจุบันสัตว์น้ำยังสามารถจับได้ในปริมาณเท่าเดิมแต่มีแนวโน้มลดลง ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา รายได้ครั้วเรือนเท่าเดิมเนื่องจากราคาผลผลิตต่อหน่วยสูงขึ้น ทำให้สภาพโดยรวมทางเศรษฐกิจในครั้วเรือนชุมชนอยู่ในระดับพออยู่พอกิน

(๒) รายได้

จากข้อมูลสถิติรายได้ประชากร ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า ประชากรในตำบลคลองโคนมีรายได้ครั้วเรือนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓๖๓,๘๓๙ บาท/ปี โดยเป็นรายได้จากอาชีพหลัก ๓๓๑,๒๕๐ บาท อาชีพรอง ๒๐,๐๖๙ บาท รายได้อื่น ๖,๘๓๓ บาท และจากการปลูก เลี้ยง หาเอง ๕,๖๘๖ บาท ครั้วเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ทำประมง และอาชีพเสริม คือ รับจ้าง โดยมีรายได้ครั้วเรือนเฉลี่ยทุกพื้นที่ เท่ากับ ๓๐๐,๒๑๒ บาท/ปี และรายได้บุคคลเฉลี่ยทุกพื้นที่ เท่ากับ และ ๙๔,๐๔๖ บาท/ปี ขณะที่ตำบลบางแก้ว เป็นตำบลที่มีรายได้ครั้วเรือนและบุคคลเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ ๒๐๒,๘๐๑ บาท/ปี/ครั้วเรือน และ ๖๖,๐๒๘ บาท/ปี/คน ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๑๑ รายได้บุคคลและครั้วเรือนเฉลี่ยในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด ปี ๒๕๕๙ จำแนกรายตำบล

พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด		แหล่งรายได้ครั้วเรือนเฉลี่ย(บาท/ปี)				รายได้ครั้วเรือนเฉลี่ย(บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย(บาท/ปี)
อำเภอ	ตำบล	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ปลูก เลี้ยง หาเอง		
เมือง	บางจะเกร็ง	๑๗๓,๒๙๕	๑๘,๐๑๘	๘,๐๓๒	๓,๔๕๖	๒๐๒,๘๐๑	๖๖,๐๒๘
	แหลมใหญ่	๒๔๒,๙๓๗	๑๒,๓๒๒	๑๐,๒๙๕	๔,๐๑๖	๒๖๙,๕๗๐	๗๑,๖๔๗
	บางแก้ว	๑๙๐,๘๑๗	๗,๘๒๖	๓,๙๑๕	๑,๗๖๔	๒๐๔,๓๒๒	๖๖,๓๗๔
	คลองโคน	๓๓๑,๒๕๐	๒๐,๐๖๙	๖,๘๓๓	๕,๖๘๖	๓๖๓,๘๓๙	๑๐๓,๒๙๑
ภาพรวมอำเภอเมือง		๒๘๒,๕๐๕	๘,๙๙๕	๖,๖๕๙	๒,๐๕๒	๓๐๐,๒๑๒	๙๔,๐๔๖

ที่มา: จากข้อมูล กชช ๒ ค. ปี ๒๕๕๘, กระทรวงมหาดไทย

(๓) ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชน

การพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของครั้วเรือนและประชาชนที่มีอาชีพและรายได้ มีการเก็บออม มีความมั่นคงในด้านความเป็นอยู่ของประชาชนและครั้วเรือน และรายได้เฉลี่ยของครั้วเรือนของชุมชนในตำบลโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยตำบลแหลมใหญ่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดแสดงฐานะทางเศรษฐกิจทุกตัวที่พิจารณา ขณะที่อีก ๓ ตำบล (ตำบลบางจะเกร็ง ตำบลบางแก้ว ตำบลคลองโคกลน) มีประชากรวัยแรงงาน (อายุ ๑๕-๖๐ ปี) และประชากรวัยชรา (มากกว่า ๖๐ ปี) มีอาชีพและมีรายได้ ยังไม่เกณฑ์ตัวชี้วัดดังกล่าว

จากตารางที่ ๑๒ สรุปได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จากตัวชี้วัดด้านการเก็บออม ครั้วเรือมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและมีบ้านสภาพคงทนถาวร และรายได้เฉลี่ย ไม่น้อยกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี ทุกตำบลผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดที่กำหนด

ตารางที่ ๑๒ สัดส่วนประชากรและครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดแสดงฐานะทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด	ตำบล			
	บางจะเกร็ง	แหลมใหญ่	บางแก้ว	คลองโคน
๑ คนอายุ ๑๕-๖๐ ปีเต็ม มีอาชีพและมีรายได้	๑.๙๘	-	๒.๐๑	๐.๖๕
๒ คนอายุมากกว่า ๖๐ ปี มีอาชีพและมีรายได้	๗.๕๘	-	๕.๕๙	๐.๒๗
๓ ครัวเรือนที่มีการเก็บออม	-	-	-	-
๔ ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและมีบ้านสภาพคงทนถาวร	-	-	-	-
๕ ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี	-	-	-	-

ที่มา: ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๙

จากการสำรวจพบว่า ครัวเรือนโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อเป็นแหล่งอาหารและรายได้ เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีหอยอาศัยมากที่สุด เช่น หอยหลอด หอยลาย หอยปุก หอยปากเปิด หอยแครง พบมากที่สุดคือหอยหลอด จึงมีการจับหอยเพื่อบริโภคและเพื่อเป็นรายได้ซึ่งในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่าจำนวนมาก และใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (กุ้ง ปู ปลา) นอกจากนี้บริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดยังมีการใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนและแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิต ธรรมชาติและชุมชนให้กับคนรุ่นหลังเป็นอย่างดี

ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ปริมาณสัตว์น้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากมีความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการสำหรับบริโภคของคนในชุมชน นอกจากนี้ประชากรยังมีรายได้จากอาชีพเสริมจากการแกะหอยแมลงภู่ ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี จากการสำรวจพบว่า ทุกครัวเรือนยังมีรายได้จากการจับสัตว์น้ำและการทำประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และขนาดเนื้อที่กว้างใหญ่ของดอนหอยหลอด ประชากรใน ๔ ตำบลสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ เกิดการกระจายผลประโยชน์ไปยังชุมชนโดยรอบอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ชุมชนมีการตั้งกฎกติกาของชุมชนในการจับสัตว์น้ำร่วมกัน โดยสรุปแล้วฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนส่วนใหญ่ยังมีรายได้เท่าเดิม มีสภาพพออยู่พอกิน เนื่องจากราคาผลผลิตต่อหน่วยสูงขึ้น และมีรายได้เสริมจากอาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับพื้นที่ชุ่มน้ำอีกด้วย

(๔) สภาพปัญหาของชุมชน

จากข้อมูล กชช ๒ ค. ปี ๒๕๕๘ สภาพปัญหาต่างๆ ของตำบลในพื้นที่ชุ่มน้ำจำแนกตามตัวชี้วัด พบว่าตำบลที่มีปัญหามากที่สุด คือ ตำบลบางแก้ว และตำบลคลองโคน จากสภาพปัญหาที่พบจำแนกตามตัวชี้วัด ๓ ลำดับ คือ การได้รับความรู้ ร้อยละ ๘๗.๕๐ รองลงมา คือ ด้านคุณภาพดิน ร้อยละ ๗๕ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ร้อยละ ๗๑.๔๓ รายละเอียดของตำบลที่มีปัญหาจำแนกเป็นสัดส่วนตามตัวชี้วัดดังตารางที่ ๑๓

ตารางที่ ๑๓ สัดส่วนของปัญหาที่พบบ่อยในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดจำแนกตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด		ตำบล			
		บางจะเกร็ง	แหลมใหญ่	บางแก้ว	คลองโคน
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน					
๑	ถนน				
๒	น้ำดื่ม				
๓	น้ำใช้				๑๔.๒๙
๔	น้ำเพื่อการเกษตร				
๕	การไฟฟ้า				
๖	การมีที่ดินทำกิน		๒๕.๐๐	๔๐.๐๐	๒๘.๕๗
๗	การติดต่อสื่อสาร				๑๔.๒๙
ด้านการประกอบอาชีพและมีงานทำ					
๘	การมีงานทำ	๔๐.๐๐	๑๒.๕๐	๔๐.๐๐	๒๘.๕๗
๙	การทำงานในสถานประกอบการ		๒๕.๐๐	๕๐.๐๐	
๑๐	ผลผลิตจากการทำนา				
๑๑	ผลผลิตจากการทำไร่				
๑๒	ผลผลิตจากการทำการเกษตรอื่นๆ	๒๐.๐๐			
๑๓	การประกอบอุตสาหกรรม				
๑๔	การได้รับประโยชน์จากการมีสถานที่ท่องเที่ยว				๑๔.๒๙
ด้านสุขภาพและอนามัย					
๑๕	ความปลอดภัยในการทำงาน				
๑๖	การป้องกันโรคติดต่อ	๒๐.๐๐			๑๔.๒๙
๑๗	การกีฬา	๔๐.๐๐	๒๕.๐๐		๒๘.๕๗
ด้านความรู้และการศึกษา					
๑๘	การได้รับการศึกษา	๒๐.๐๐	๘๗.๕๐	๑๐๐	๕๗.๑๔
๑๙	อัตราการเรียนต่อของประชาชน				
๒๐	ระดับการศึกษาของประชาชน				
ด้านการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน					
๒๑	การเรียนรู้โดยชุมชน	๒๐.๐๐	๒๕.๐๐	๒๐.๐๐	๕๗.๑๔
๒๒	การได้รับการคุ้มครองทางสังคม				
๒๓	การมีส่วนร่วมของชุมชน				
๒๔	การรวมกลุ่มของประชาชน		๒๕.๐๐	๑๐.๐๐	
๒๕	การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชน	๒๐.๐๐		๔๐.๐๐	๗๑.๔๓
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
๒๖	คุณภาพดิน	๖๐.๐๐	๗๕.๐๐	๓๐.๐๐	
๒๗	คุณภาพน้ำ		๑๒.๕๐	๑๐.๐๐	
๒๘	การปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น				
๒๙	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๒๐.๐๐	๒๕.๐๐	๑๐.๐๐	๕๗.๑๔
๓๐	การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อม			๑๐.๐๐	
ด้านความปลอดภัยจากภัยพิบัติและความเสี่ยงของชุมชน					
๓๑	ความปลอดภัยจากยาเสพติด				
๓๒	ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ	๔๐.๐๐			๒๘.๕๗

ตัวชี้วัด	ตำบล			
	บางจะเกร็ง	แหลมใหญ่	บางแก้ว	คลองโคน
๓๓ ความปลอดภัยจากความเสี่ยงในชุมชน			๑๐.๐๐	
รวมตัวชี้วัดที่มีปัญหามาก	๑๐	๑๐	๑๒	๑๒

ที่มา: ข้อมูล กชช.๒ ค ปี ๒๕๕๘, กระทรวงมหาดไทย

๕. ด้านการใช้ประโยชน์และการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำ

๑) การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นอย่างมาก นอกจากนี้พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดยังมีความสำคัญในแง่ของแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางนิเวศวิทยาที่มีสภาพสมบูรณ์ ทั้งการค้นคว้าวิจัย ทดลอง และเก็บตัวอย่างเพื่อการศึกษาทางอนุกรมวิธาน นิเวศวิทยา และวิวัฒนาการ

ชุมชนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ เป็นแหล่งอาหารสัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา โดยเฉพาะหอยประเภทต่างๆ เช่น หอยหลอด หอยแครง หอยแมลงภู่จำนวนมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศหลากหลาย ตำบลคลองโคนมีพื้นที่ที่เป็นป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของหอยแครง ตำบลบางจะเกร็งและตำบลแหลมใหญ่เป็นพื้นที่ที่หาดเลนเป็นแหล่งจับหอยหลอด และตำบลบางแก้วมีพื้นที่ที่อยู่บริเวณน้ำลึกเป็นแหล่งจับหอยแมลงภู่ พื้นที่โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำจึงจัดได้ว่าเป็นแหล่งอาหารที่มีความอุดมสมบูรณ์ การใช้ประโยชน์เป็นแหล่งประกอบอาชีพประมงชายฝั่งขนาดเล็ก (รอเคย) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (หอยแมลงภู่ หอยแครง กุ้ง ปลา) และเป็นแหล่งท่องเที่ยว/พักผ่อนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ซึ่งผลประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำมีการกระจายไปยังชุมชนโดยรอบอย่างเท่าเทียมกัน คราวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้จากการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดจัดเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญและมีทรัพยากรอย่างเพียงพอ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนทุกครัวเรือน ปัจจุบันสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปมีจำนวนคนจับสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น กิจกรรมท่องเที่ยวที่รบกวนแหล่งอาศัยสัตว์น้ำ (บริเวณที่มีหอยหลอด) น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมโดยรอบ ขณะเดียวกันมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ผิดกฎหมาย เช่น การรुकล้ำพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การก่อสร้างร้านอาหารรुकล้ำตามแนวชายฝั่งทะเล การก่อสร้างถนนและที่จอดรถเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น กิจกรรมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมที่เด่นชัด คือ วิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านที่ยังมีพบเห็นอยู่บริเวณชุมชนบ้านคูฉี แม้ว่าระยะเวลาที่ผ่านมาจากการพัฒนาบ้านเมืองอย่างต่อเนื่อง แต่ชุมชนคูฉียังรู้จักรับมือและปรับตัวด้วยภูมิปัญญาจากอดีตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน “คูฉี” เป็นชุมชนชาวประมงที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบางจะเกร็ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม สภาพภูมิศาสตร์ทั่วไปเป็นพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล ผืนแผ่นดินเป็นดินโคลนที่ตั้งอยู่ใกล้กับปากอ่าวแม่กลองที่มีลำคลองสายสั้นๆ ไหลผ่านหมู่บ้าน มีถนนหนทางที่เชื่อมระหว่างดอนหอยหลอดกับตัวเมือง ปัจจุบันคลองคูฉีไม่สามารถใช้ในการสัญจรทะลุไปถึงบางจะเกร็งได้ เนื่องจากสภาพดินเลนของแหล่งน้ำ สภาพหมู่บ้านมีลำคลองเล็กๆ ธรรมชาติข้างทางที่มีป่าจาก ป่าโกงกาง บริเวณนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ และสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรมของผู้คนเป็นอย่างดี

สำหรับคุณค่าการใช้ประโยชน์ด้านท่องเที่ยว/นันทนาการ กล่าวได้ว่า พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นสันดอนตั้งอยู่ปากแม่น้ำแม่กลอง อยู่บริเวณ

ปากอ่าวแม่กลอง เดินทางไปได้โดยทางเรือ ตอนนี้อยู่ที่ชายหาดหมู่บ้านคูฉี ตำบลบางจะเกร็ง และอีกแห่งคือ ชายหาดหมู่บ้านบางบ่อ ตำบลบางแก้ว สามารถเดินทางไปได้โดยทางรถยนต์ บริเวณสันดอนมีหอยอาศัยอยู่หลายชนิด ได้แก่ หอยหลอด หอยลาย หอยปุก หอยปากเปิด หอยแครง โดยพบว่าหอยหลอดเป็นหอยที่มีจำนวนมากที่สุด จึงเป็นจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ อีกทั้งยังมีกิจกรรมท่องเที่ยวนั่งเรือชมปากอ่าวกับการจับหอยหลอด ซึ่งได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวประมงบริเวณปากอ่าว และทิวทัศน์ความอุดมสมบูรณ์ของป่าโกงกางโดยรอบพื้นที่ นอกจากนี้บริเวณรอบพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมประเภทวัดวาอารามที่เก่าแก่ และมีวิถีการดำเนินชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมเมือง รวมทั้งพื้นที่ธรรมชาติป่าชายเลน ที่กระจายตัวอยู่โดยรอบ ดังนี้

ตำบล	สถานที่ท่องเที่ยว
บางจะเกร็ง	ดอนหอยหลอด วัดศรัทธาธรรม ศาลเสด็จกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วัดบางจะเกร็ง
แหลมใหญ่	วัดปากสมุทร ป่าชายเลนแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและดอนหอยหลอด บางส่วนของดอนหอยหลอด ในหมู่ ๗ ซึ่งต่อกันกับตำบลบางจะเกร็ง
บางแก้ว	วัดเจริญสุนทราราม วัดบางแก้ว วัดบางบ่อ คลองหมีนหางู พื้นที่ป่าชายเลน และตลาดกลางบางแก้ว ค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติคลองหมีนหางู ซึ่งเป็นแหล่งป่าชายเลน นกทะเล และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำธรรมชาติ มีกลุ่มอนุรักษ์เป็นผู้จัดกิจกรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว ให้การสนับสนุน ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อกับดอนหอยหลอด
คลองโคน	แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชายเลนที่ใหญ่ที่สุด มีกิจกรรมเรือวิ่งบนเลน ถีบกระดานเลนปลูกป่า ชมหิ่งห้อยจำนวนนับแสนตัว มีกิจกรรมล่องเรือบริเวณป่าชายเลน

๒) การคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดเป็นที่สาธารณะประโยชน์ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ สำนักงานป่าไม้จังหวัดสมุทรสงครามกำหนดพื้นที่สงวนหวงห้ามบริเวณที่งอกปักหลักเขตและป้ายแสดงแนวเขตในท้องที่ประมาณ ๓๐๐ ไร่ มีโครงการพัฒนาต่างๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบได้ในระยะยาว เช่น โครงการระบบป้องกันน้ำเค็ม โครงการก่อสร้างถนนเลียบชายฝั่ง บริเวณตำบลบางจะเกร็งและตำบลบางแก้ว

ปัจจุบันได้มีแผนงานโครงการพัฒนาต่าง ๆ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดซึ่งได้รับการต่อต้านจากภาคประชาชนชาวประมงคลองน้อย-ดอนหอยหลอดเป็นอย่างมาก ได้แก่ (๑) การก่อสร้างท่าเทียบเรือในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด ซึ่งจะทำลายระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดอย่างรุนแรง (๒) การขุดร่องน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอดเนื่องจากเป็นพื้นที่อ่อนไหวและเป็นพื้นที่สาธารณะที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน อาจมีผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงกระแสไหล และเปลี่ยนการกักเซาะใหม่ และ (๓) การก่อสร้างถนนสายใหม่ โดยบริษัท NS LPG จำกัด ที่บุกรุกล้ำน้ำสาธารณะ ที่ชาวบ้านใช้ในการสัญจร ตลอดจนถึงขวางทางน้ำ ซึ่งโครงการต่าง ๆ ดังกล่าวจะต้องมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนด ประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

รูปที่ ๘ การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

จากการสำรวจพบว่า ช่วงเวลา ๕ ปีที่ผ่านมาทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด มีความเสื่อมโทรมหรือถูกคุกคามที่มีความสำคัญระดับต่างๆ ดังนี้

- การคุกคามที่มีความสำคัญสูง ที่ทำลายคุณค่าต่อพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างรุนแรง ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน ในตำบลแหลมใหญ่มีการสร้างสะพานรูก้าป่าชายเลน และการก่อสร้างคลังก๊าซและท่าเทียบเรือในพื้นที่หมู่ที่ ๗ ชุมชนคลองน้อย รวมทั้งด้านติดทะเลมีการก่อสร้างสะพานยื่นไปในทะเลคร่อมปากน้ำแม่กลอง มีความยาว ๓๐๐ เมตร ส่งผลกระทบต่อป่าชายเลนทั้งป่าโกงกาง ป่าแสม และป่าจาก ซึ่งโครงการพัฒนาดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับดอนหอยหลอด ที่เป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์ การก่อสร้างอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- การคุกคามที่มีความสำคัญปานกลาง เป็นการคุกคามที่ส่งผลต่อพื้นที่ในทางลบ เป็นการบุกรุกและรบกวนโดยมนุษย์ในพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ การใช้พื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยว (นักท่องเที่ยวจับหอยหลอดมีการเหยียบย่ำแหล่งที่อยู่อาศัยสัตว์วัยอ่อน) ส่งผลกระทบต่ออาหารกินของชาวบ้าน และผลกระทบอื่นๆ จากการใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมายในการจับสัตว์น้ำ เช่น ใว้ไ้ และอวนตาเล็ก การพัฒนาวิธีการจับหอยหลอดให้ได้จำนวนมากเนื่องจากมีความต้องการทรัพยากรเพิ่มขึ้น โดยวิธีการโรยปูนขาวเพื่อให้ได้หอยหลอดจำนวนมากหรือการใช้โซดาไฟส่งผลให้หอยหลอดด้วยอ่อนสุญพันธุ์ จากการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่ง การเกิดแพลงก์ตอนบูมในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคมในรอบ ๒ - ๓ ปีที่ผ่านมา การเกิดน้ำหลากในฤดูฝนส่งผลให้คุณภาพน้ำมีการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศบริเวณดอนหอยหลอดทำให้สัตว์น้ำบางชนิดตาย

- การคุกคามที่มีความสำคัญน้อย ไม่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ มลภาวะที่นำเข้ามาและถูกสร้างขึ้นภายในพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น ขยะและน้ำเสียจากร้านอาหารริมชายฝั่ง/ชายหาด บริเวณดอนหอยหลอด การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ตามธรรมชาติ และน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม

๓) การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล คือ กรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ดูแลตามอำนาจหน้าที่ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ ร่วมตรวจตรา ตรวจติดตามการบังคับใช้กฎระเบียบต่างๆ ในพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับการจัดการพื้นที่พื้นที่ชุ่มน้ำ มีกฎระเบียบการเข้าใช้พื้นที่ เช่น การปิดอ่าวไทยตัว ก ช่วงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ถึง ๑๕ สิงหาคมของทุกปี การบริหารจัดการพื้นที่ประชาชนในท้องถิ่นมีการยอมรับ มีการส่งเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ใช้พื้นที่ให้เข้าใช้ประโยชน์อย่างเต็มใจเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ ได้แก่ จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (การนั่งเรือชมป่าชายเลน การปลูกป่าชายเลน และอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน (การเล่นกระดานเลนเพื่อเก็บหอยแครง) การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ป่าชายเลน และศูนย์เรียนรู้การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ (ปูแสม) ในพื้นที่หมู่ที่ ๑๐ บ้านบางป่อล่าง ตำบลบางแก้ว ธนาคาร์ตันไม้ นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์อย่างชัดเจน เช่น กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่ดอนหอยหลอด และกลุ่มประมงอวนลอย เป็นต้น

รูปที่ ๙ การคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด

สำหรับการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด โดยกลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูดอนหอยหลอดนั้น มีการจัดตั้งเมื่อปี ๒๕๕๒ มีการประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางจะเกร็ง โดยมีการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูดอนหอยหลอด เช่น การปักเขตพื้นที่จากชายฝั่งลงทะเล ๓ กิโลเมตร การรณรงค์ การเฝ้าระวังและประชาสัมพันธ์ รวมทั้ง มีการกำหนดพื้นที่ห้ามจับหอยหลอดเพื่อการอนุรักษ์ ได้มีการตกลงระหว่างกลุ่มอนุรักษ์หอยหลอดและกลุ่มชาวประมงที่หากินในพื้นที่ดอนหอยหลอด โดยคัดเลือกพื้นที่เพื่อเป็นเขตอนุรักษ์และห้ามจับหอยหลอดร่วมกัน มีเนื้อที่ประมาณ ๒๒ ไร่ และปัจจุบันพบว่าพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีประชากรหอยหลอดเพิ่มขึ้น

๖. ด้านมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจ

การประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อประกอบการพิจารณาจัดระดับความสำคัญตามดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ตีมูลค่าประโยชน์ด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำในการศึกษานี้ใช้วิธีคิดจากมูลค่าจากผลิตภัณฑ์มวลรวม (gross products) จากรายได้ของครัวเรือนประชากรที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ รายได้ของครัวเรือน (ข้อมูล กชช.๒ค.) จำนวนครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ได้จากการวิเคราะห์ทางกายภาพของครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำ สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งได้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

๑) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งขึ้นอยู่กับทรัพยากรต่างๆ ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ จากข้อมูลผลการสำรวจ กชช. ๒ ค. พบว่าครัวเรือนที่เกี่ยวข้องพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด มีรายได้เฉลี่ยจำแนกตามการประกอบอาชีพ ได้แก่

- การประมง มีรายได้เฉลี่ย เท่ากับ ๑๘๐,๐๐๐ บาท/ปี
- การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีรายได้เฉลี่ย เท่ากับ ๖๗๕,๐๐๐ บาท/ปี

๒) จำนวนครัวเรือนที่ได้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำ ขึ้นอยู่กับประชากรและการใช้ประโยชน์ของแต่ละพื้นที่ จากการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่รอบพื้นที่ชุ่มน้ำ พบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด มีจำนวนครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ เท่ากับ ๓,๑๕๗ ครัวเรือน สัดส่วนการใช้ประโยชน์จำแนกตามการประกอบอาชีพ ได้แก่

- การประมง คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๑ ของครัวเรือนที่มีรายได้จากการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ
- การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ คิดเป็นร้อยละ ๐.๓๓ ของครัวเรือนที่มีรายได้จากการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

๓) มูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับขนาดรายได้ จำนวนครัวเรือน และสัดส่วนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำ จากผลการศึกษาพบมูลค่าประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด มีมูลค่ารวมเท่ากับ ๙๒๖.๒๑ ล้านบาท/ปี ซึ่งจำแนกตามการประกอบอาชีพ ดังนี้

- การประมง มีมูลค่า เท่ากับ ๒๓๓.๒๑ ล้านบาท/ปี
- การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีมูลค่า เท่ากับ ๖๙๒.๙๙ ล้านบาท/ปี